

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Aralık 1954

İÇİNDEKİLER:

- Ah. Canım Anadolu!... Doç. Dr. Cahit TANYOL
«Dertli ve Seyranî» nin Bir Tenkidi Üzerine - II - Hikmet DİZDAROĞLU
Hıms'ta Aşiretler Ali Rıza ÖNDER
İstanbul'a Alt Bekçi Baba Destanları - VIII Naci KUM
Biraz Daha Dikkatli Olalım Cahit ÖZTELLİ
Bir Tokat Türküsü Fethi GÜNESEN
Folklor Anketine Prof. Fındıkoğlu'nun Cevapları İ. H. — M. G.
Konya'da 1928 Kuraklığı Afif EVREN
Bir Bektaşî Şair Bosnavî Baba Mehmet Halit BAYRI
Bir Antalya Masah: Keloğlan'ın Ettikleri Şöhret Ünal DİRLİK
Kırım Atasözleri - X - Mustafa BERKE
Kadirli'de Yağmur Duasında Taş Yazma Mustafa UZ
Bize Gelen Kitaplar T. F. A.
Yugoslav Tanetz Halk Oyunları Topluluğu İstanbul'da — İstanbul Güzel
Sanatlar Akademisi Öğrencileri Halk Dansları Öğreniyor

Sayı: 65

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

80

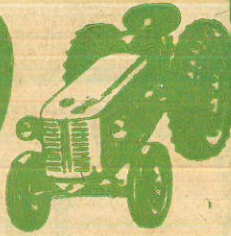

OTOMOBİL

1954 YILINDA

TRAKTÖR

500.000

LİRALIK İKRAMİYELER

ALTIN VE PARA İKRAMİYELERİ

3000
ALTIN

İKRAMİYELİ
GRUP
MEVDUATI

YATIRACAĞINIZ PARANIN

2 Mislini
Kazandırır

TÜRK TİCARET BANKASI

HER 150 LİRAYA BİR KURA NUMARASI

Millî Eğitim Bakanlığı tara-
fından gönderilmiştir.

79

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Aralık 1954

İÇİNDEKİLER:

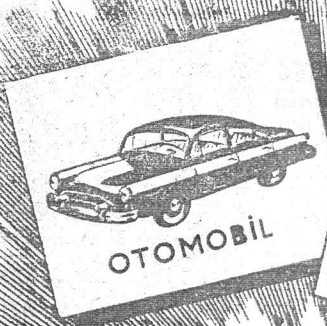
- Ab. Canım Anadolu!... Doç. Dr. Cahit TANYOL
- «Dertli ve Seyrani» nin Bir Tenkidi Üzerine - II - Hikmet DİZDAROĞLU
- Hıms'ta Aşretler... Ali Rıza ÖNDER
- İstanbulda Alt Bekçi Baba Destanları - VIII... Naci KUM
- Biraz Daha Dikkatli Olalım... Cahit ÖZTELLİ
- Bir Tokat Türkiyesi... Fethi GÜNESEN
- Folklor Anketine Prof. Fundukoğlu'nun Cevapları... İ. H. — M. G.
- Konya'da 1928 Kuraklığı... Afif EVREN
- Bir Bektaşî Şair Bosnavî Baba... Mehmet Halit BAYRI
- Bl Antalya Masalı: Keloğlan'ın Ettikleri... Şöhret Ünal DİRLİK
- Kırım Atasözleri - X... Mustafa BERKE
- Kadirli'de Yağmur Duasında Taş Yazma... Mustafa UZ
- Bize Gelen Kitaplar... T. F. A.
- Yugoslav Tanetz Halk Oyunları Topluluğu İstanbulda — İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Öğrencileri Halk Dansları Öğreniyor

Sayı: 65

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

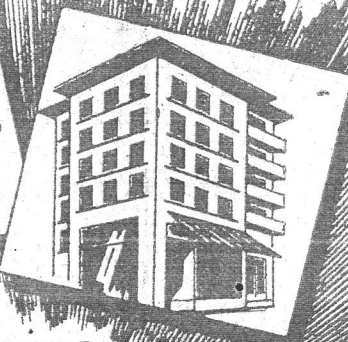
MILLİ KÜTÜPHANE ANKARA

1954 YILINDA

500.000

LİRALIK İKRAMİYELER

TÜRK TİCARET BANKASI

HER 150 LİRAYA BİR KURA NUMARASI

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından gönderilmiştir.

T.C. ZİRAAT BANKASI

YURT İÇİNDE 460 ŞUBE VE AJANSI DÜNYANIN HER TARAFIN
DAKI MUHABİRLERİYLE SAYIN MÜŞTERİLERİNİN
EMRİNDEDİR

VADELİ, VADESİZ TASARRUF HESAPLARI
1954 İKRAMIYE YEKÜNÜ:

1.500.000 liradır

BU ZENGİN PLANDA

Evler, Apartman daireleri, Traktörler ve ayrıca dolgun para
ikramiyeleri bulunmaktadır.
İştirak şartlarını Şube ve Ajanslarımızdan öğrenebilirsiniz.

Türkiye İş Bankası

Fevkalâde İkramiye Çekilişi

1 kişiye: 6.000 altın

1 kişiye: 3.000 altın

150 liralık bir küçük cârî
hesap açtıranlar, çekilişe
iştirak hakkını kazanırlar

Çekiliş tarihi: 31 Aralık 1954

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU: AĞUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

No: 65

ARALIK 1954

YIL: 6; CİLT: 3

Ah, Canım Anadolu!..

Eylülde Açık hava tiyatrosunda, tertiple-
nen halk oyunları müsabakası, İstanbul,
müstesna üç gün yaşattı. Doğrusunu söylemek
lâzımsa, buna müsabaka demekten ziyade,
Anadolu halkı denilen büyük cevherin raksa
vatanının dört bucağı hüznile, neşesile, veka-
rile, örf ve âdet ve tarihile dile geldi. Orada
tek bir gönül bağı ile bütün bir memleket ko-
nuştı. Davul ki en iptidai bir saz âletidir. Fa-
kat ona Türk ruhunun mücâsem kivraklığı
ve azameti katılınca bir rakıs senfonisinin
aksi sadası onda toplanıyor sanırsınız. Hiç bir
musiki dehası davula Anadolu halkının vermiş
olduğu bu asil imkânı bahsetmeye muvaffak
olamamıştır. Ya oyunlardaki iklim kokusu,
mizaç ve iç aydınlığı... Bunu hiç bir milletin
folklorunda bu kadar açık olarak bulmaya,
hiç bir kavmin rakısında dile getirmeye imkân
yok.

Oyun, güzel sanatların en eskisidir. Bir
bakıma ona bütün sanatların anası diyebiliriz.
Musiki onunla doğmuş, resim onun imkânın-
dan faydalanmış ve dram onunla elele tutuş-
muştur. Rakıs figürlerini musikiye ölçü ola-
rak mı vermiştir, yoksa musikideki ölçü ra-
kusta figürlerle mi ifade edilmiştir? Bu, üze-
rinde düşünülecek bir meseledir. İptidai sa-
natta bunu ayırmak güç. Fakat şurası muhak-
kak ki, şiir gibi rakısın da millî bir dili var-
dır. Rakıs ne kadar ferdî figürlere yükselirse
yükselsin, onda daima bir milletin mizacı ko-
nuşur. Her figür, bir takım şamatik ve hen-
desî çizgilerdir. Onlar sosyal mizacın rüzgâ-

Yazan: Doç. Dr. Cahit TANYOL
rile dalgalandığı zamandır ki estetik büyü
vücut bulur. Rakıs karmaşık bir figür mua-
delesi olmaktan çıkarın ve onu içimizde bir
kanat haline getiren hep bu sosyal havadır.

İşte halk oyunları müsabakasında biz bu
sosyal havayı bir bütün halinde hissettik. Ve
ilk defa böyle bir müsabaka jürisinde bulun-
manın acısını içimde duydum. Bir çoklarımız
Anadolu halk oyunlarını parça parça, bölge
bölge görmüşüzdür. Onlar bizde sadece zevkli
bir folklor intibası bırakmıştır. Fakat hepsini
bir arada görünce, bu oyunlarda Türk millî
mizacının dokuması meydana çıkıyor. Türk
karakterinin vakar, soğukkanlılık ve sükûnet
gibi vasıflarını Aydın ve Ödemiş zeybeğinde
görür gibi oluyoruz. Balıkesir güvende ve
bengisinde bu gurur yüklü soğukkanlılık, kıvr-
rak bir ifadeye bürünüyor. Sivas halayı ve
Erzurum barlarında tüy kadar hafif, kılıç ka-
dar keskin, yay gibi gergin bir yiğitlik ve nef-
se güven havası ruhları istilâ ediyor. Rize-
nin horonları, Trabzonun «bıçak oyunu» nda
ustalaşıyor. Hatayın, Gaziantepin, Urfa'nın ha-
layları, Diyarbakırın «çepik» rakısında bir
ayak neşesi haline geliyor. Hele Karsın kent-
vari ve döne oyunları... Burada, zarafet, ince-
lik ve eda şî're yükselen bir büyü içinde göz-
lere ve hislere birlikte hitap ediyor.

Ah canım Anadolu! Oyunlarında kendini
haber veriyorsun, seni anlamıyoruz. Türküler-
de sesleniyorsun, dinlemiyoruz. Şiirlerde yanı-
yorsun, anlamıyoruz. Ne kötü talihin varmış
senin, senden çıkıyor, sana yüz çeviriyoruz.
Yabanın gözleriyle sana baka baka seni nasıl

yitirmişiz... «Yeniden Doğuş» senin damarında, yeni bir kültüre yükseliş senin koynunda... Biz onu asırlarca yâd illerde aradık ve hâlâ da yâd illerde arıyoruz. Oyunların bizi coşturmadan, mayaların bizi yakmadan ve değerlerin bizi kuşatmadan biz, biz olamayız. Ah canım Anadolu! Sana karşı günahımız çok, savabımız yok. Bu iğreti varlığımızla bu şaşkın bilgimizle seni kerpiç evlerden, ihtiyar ve çileli tarlalardan nasıl kurtaracağız? Daha dün, senden, senin köyünden bir acemi çocuk çıktı, seni anlattı da hepimiz apışıp kaldık. Senin hayatını iptidai kavimlerin hayatına benzettik de senden utandık. Sefaletini gördük, asaletini göremedik, cehaletini gördük, zarafetini göremedik. İçimizden biri çıkıp da: «Ya bu yanık türküler memleketi neresidir?» diyemedi. Aramızdan biri çıkıp da: «Ya bu zarif oyunlar memleketi kimindir?» sormadı.

İşte halk oyunları müsabakasından çıkarılan içimden bir sesin bana böyle fısıldadığını duyar gibi oldum. Kendimizde olmayan bir kültürün utancını ve beceriksizliğini halkın sırtına yükletmek kolaylığına aydınlarımız o kadar alışmış ki, bu sakat görüş bizim bir asırdanberi yolumuza gelme takıyor, bizi şaşırtıyor, bizi düşürüyor ve bizi güllünç yapıyor.

Biz asırlarca islâm kültürü çevresinde imkânsız tecrübeye kalktık, kendi değerlerimizin dışına çıkmak suretiyle bir kültür yaratacağına inanmıştık. Böylece temel halkın içindeki değerlere dayanmayan hususî ve kapalı bir kültürün içinde hapis olduk. Halk bizi bıraktı, biz halkı aramadık. Bakanların gözünü kaşıyan zarif, ince ve zarif folklor malzemesiz yurdun her köşesinde canlı ve tıklım tıklım.. işitecek kulak, görececek göz, duyacak gönül arıyor. Bunlar değerlendirildiği gün kendimize has bir medeniyetin sahibi olacağız. Dün islâm kültürü camiasına katılırken «iman» in işlediği hatayı, bugün batı kültürüne yönelirken «akıl» in işlediği hatayı tamamlıyoruz. Neyi nereden alacağız, hangi bilgiyi hangi köke bağlayacağız? Sürekli bir taklid, zekâmızı klişeleştirmiş. Halkın damarını bulmadan, kültürümüzün mayası olan sanatlarımızı onun mahsullerine bağlamadan bu çıkmazdan, bu klişe hayattan kurtulmak güç. Batı dünya görüşünü ve onun fikir ve zevk ölçüsünü, aşına aşına bitmiş bir kültürün kalıntılarına bağlayamayız. Bizî yıkılmış olan bize kuvvet olur mu? Şimdi aynı hata çıkmazı başımızı döndürüyor. Aynı hatayı batıya dönüş hareketinde de tekrarlıyoruz. Batı

kültür ve medeniyeti diye bir şey yoktur. O bir duyuş ve düşünüş tarzıdır. Gerçek olan, ancak kavimlerin ve ırkların kültürüdür. Batı insanları, müşterek duyuş ve düşünüşü orta çağda bırakmışlar. Sonra, her millet kendi halkının inandığı değerlere kulak vermiş. Biz ise Fransaya gidiyor, onun kültürünü reklâm ediyoruz. Almanyaya dönüyor, onun medeniyetinin propagandasını yapıyoruz. Hiç bir vakit bu kültürler nasıl doğmuş, nasıl gelişmiş ve nelere önem vermiş? Bunu araştırmıyoruz. Zahmetsizce, olduğu gibi almak, fikrin çilesini çekmemek, hazır lop faydalanmak... Bunu hüner bellemişiz.

Eskiler, batı kültürünü Osmanlı mayasında gerçekleştirmek istemişlerdi. Halbuki Osmanlı kültürü, diliyle, diniyle ve sanatıyla bir ümmet ve nihayet bir zümre kültürü idi. Halkın değerlerine dayanmadığı için kendi imkânlarını kolayca tüketmişti. Folklorumuz bu kültürde bir sığıntı bile değildi. Aydınlarımız batıya dönüş hareketini, halka dönüş hareketiyle tamamlamış olsalardı bugün kültürümüzün manzarası çok daha başka türlü olurdu. Sonradan bir inkâr başladı. Yüde yüz Avrupalı olmak için, yüzde yüz kendimizden kaçış bize bir kurtuluş gibi göründü. Kendimizden kaçmak suretiyle, kendimizi nasıl bulacağız? Bu, imkânsız bir ikinci defa tecrübeden başka bir şey değildi. Oysa ki biz lâik bir kültürün hasretini çekiyoruz. Bu kültürü ancak bir takım lâik temellere dayandırmak suretiyle kurabiliriz. Türk folkloru mahiyet-i icabî tamamiyle lâik bir karakter taşımaktadır. Musikimiz, şîrîmiz, oyunumuz hayatı seven bir milletin mizacını aksettiriyor. Bu hazineler dururken niçin biz hâlâ bir ikinci kop-yacılığın içinde bocalayıp duruyoruz?

V inci milletlerarası sanat tenkitçileri kongresine katılan batılı delegelerin zihninde de. Türk halk oyunlarını görünce, aynı sual beliriyor: «Türk ressamları niçin bilhassa Fransız ressamlarının tesirinde. Yabancılar için bile cazib olan folklor malzemesinden ve geleneklerinden sanatçılarımız neden istifade etmiyorlar? Türk ressamlarının resminde kendine has unsur yok.»

Bir tekdire benzeyen bu sözler bana: «Anlayana sıvrısinek saz, anlamıyana davul zurna az» atasözünü hatırlattı. Bu bakımdan Anadolu halk oyunlarının aynı zamana rastlamasını halkımızın bir şansı olarak düşün-düm.

Ah, canım Anadolu!..

«Dertli ve Seyranî» Dolayısıyla:

Bir Tenkit Üzerine

— II —

Yazan: Hikmet DİZDAROĞLU
Muğla Lisesi Müdürü

2. Sayın tenkidcinin kanaatinece,
Destimi gezdirmem kış ü kârında
(s. 41, No. 15) mısraı da «noksandır, anlamı bozuktur.» Ashın söyle olması lâzımmış: Dest-i res gezdirmem kış-ü kârında
«Dest-i res» takımı bozulunca, anlamı da, vezni de bozulmuş!

Bilmem hangisini düzeltmeli?
Bir defa, ortada vezin bozukluğu diye birşey yoktur. Mısraın alındığı manzuma bir koşmadır, demek ki hece vezniyle yazılmıştır. Koşmalar 11 hecelidir, manzumedeki bütün mısraların hecelerini sayıyoruz, hepsi de 11 hece. O halde hangi vezin bozukluğundan bahsediliyor?

Anlamına gelince; Cahit Öztelli'nin verdiği metinde değil, kendi divanlarından aldıkları mısra da anlam bozuktur. Sebepni açıklıyalım: «Res», farsça bir kelimedir, mas-tarı «residen» dir; «yetişmek, ulaşmak, erişmek» anlamına gelir. «Res» ise, bir sıfattır; «yetişici, ulaşıcı, erişici» demektir; sıfat olduğu için, cümlede daima sıfat-tamlaması şeklinde kullanılır ve yazılışı şöyledir: Derst-res. Anlamı, «eli yetişen», yani başarıya ulaşan (Bk. Şemsettin Samî, Kaamus-ı Türkî, s. 662, Res maddesi; s. 1453, Nâil maddesi), muzaffer olan, nail olan.

Cevdet Canbulat ise, «dest-i res» kılıfına sokarak isim tamlaması yapmıştır ki, bu takdirde anlam tamamen değişir: «Yetişenin eli». Bu anlamın mısra ile ilgisini bulmak mümkün müdür?

Görülüyor ki, düzeltiyim derken, tersine bir durum meydana çıkmıştır. Öyle ise, Cahit Öztelli'deki metin her bakımdan doğrudur. Nitekim Çankırılı Ahmet Talât (Dertli, s. 119), Fuat Köprülü' (Türk Sazsairleri, III, s. 680) de de mısra bu biçimdedir. Haşim Nezihî Okay'da (Aşık Dertli Divanı, s. 83) «dest-i» kelimesi «elime» olmuştur.

3. Aynı manzumenin son kıtasının ikinci mısraı şöyledir:

Kulu kurbandır kerrâr-ı aşkın

Arkadaşımız, buna da hayır diyor; mısradaki «kerrâr-ı aşk», «girdab-ı aşk» ola-

caktır. Çünkü «kerrâr-ı aşk» ın anlamı yoktur!

Yine iki yanlış karşındayız. Birincisi; «kerrâr-ı aşk» tamlamasının anlamıyla ilgilidir. Çözemediğimiz her kelimenin asılsız olduğunu iddia edemeyiz. «Kerrâr-ı aşk» ı anlamsız bulan ve «Ne demektir?» diye soran arkadaşımızın bu sorusunu karşılamaya çalışalım: «Kerrâr», düşman üzerine döne döne -yâni geriye çekilir gibi yaparak. hamle eden savaştı, demektir. Bu duruma göre «kerrâr-ı aşk», «aşk savaştısı», «aşk için savaştan» anlamına gelir. Arkadaşımız, Hazret-i Ali için «Hayder-i Kerrâr» denildiğini herhalde duymuştur. Demek ki, «kerrâr-ı aşk», sandıkları gibi «uydurma» bir takım değildir.

Teklif ettikleri «girdab-ı aşk» tamlamasının doğruluğunu bir an için kabul edelim. O takdirde, son dörtlüğün kafiyeye düzeni bozulmuş olmuyor mu? Zira, dörtlüğün birinci ve üçüncü mısralarının kafiyeleri bâzâr ve ml'mâr kelimeleridir; girdab kelimesi bunlarla nasıl kafiyelenebilir? Arkadaşımız bu tarafa hiç dikkat etmemişler. Dikkat, evet küçük bir dikkat, meseleyi aydınlığa çıkarırdı.

Demek oluyor ki, Öztelli'nin kitabına aldığı mısra aslına daha uygundur. Ortada ne uydurma, ne değiştirme, ne de katma vardır. Çankırılı Ahmet Talât (Dertli, s. 120), Fuat Köprülü (Türk Sazsairleri, III, s. 680), Haşim Nezihî Okay (Aşık Dertli Divanı, s. 34) Öztelli'yi teyit etmektedirler.

4. Kitabın 47 nci sayfasında 23 numaralı bir koşma bulunmaktadır. Bu koşmanın ikinci kıtasının ilk iki mısraı şöyledir:

Kaldır nîkabını ey veh-i enver

Zulmette gönlümüz olsun münevver

Arkadaşımız, elinde bulunduğunu söylediği «güvenilir dört kaynak» a dayanarak, doğru sandığı metni veriyor:

Ref'et zülflerinin ey veh-i enver

Zulûmat gönlümüz olsun münevver

Folklor, Halk Edebiyatı ve Aşık Edebiyatı üzerinde çalışanlar, değişik metinlerle, varyantlarla her zaman karşılaşsınlar. Hangi metnin aslına uygun olduğunu kestirmek çok güç bir iştir. Cevdet Canbulat arkadaşımızı

yanılan başlıca nokta, elindeki metinleri «mutlak doğru» sayarak diğerlerini yanlış kabul etmesidir. Bu yüzden, hatâlara düşüyor. Meselâ elindeki dört kaynaktan aldığı metin, diğer kaynaklarda (Ahmet Talât, s. 149; Fuat Köprülü, s. 660; Haşim Nezihi Okay, s. 27) başka şekildedir:

**Ref'et n'labını ey vech-i enver
Zulmette gönümüz olsun münevver**

Cahit Öztelli'de «ref'et» kelimesi «kaldır» olmuştur.

Bunlar, yukarıda temas ettiğimiz metin değişikliği olayının güzel örnekleridir. Aynı beyit, üç ayrı şekilde zapt edilmiş. Aslına en uygunu hangisi? Bunu şimdilik bir yana bırakıp, tenkidcinin metni üzerinde duralım.

Ref'et zütüflerin ey vech-i enver

mısraında, eskilerin «şiveye mugayeret» dedikleri noksanlık vardır: «Zütüf» için «ref'etmek», sözü eski edebiyatımızda asla kullanılmaz. Bu kerte şivesiz ve acıap bir deyim içinde bulunduğu mısraa «aslına uygundur» damgası basılabilir mi?

5. Yirmi üç numaralı koşmanın son kıtasındaki:

Yazmışlar deftere divâne beni

mısraı için, doğrusu:

Yazmışlar defter-i divane beni

denilerek, mısraın anlamı da açıklanmaktadır: «Yâni divane defterine beni de yazmışlar.»

Maalesef bir «yakıştırma» ve «değiştirme» olayı ile karşı karşıyayız. Bu mısraın iki varyantına rastlıyoruz. Birisi, Cahit Öztelli'nin kitabında geçen şekildedir. İkincisi de şöyledir:

Yazmışlar defter ü divâne beni

(Köprülü, s. 661; H. N. Okay, s. 27-28, s. 16).

Cahit Öztelli'nin metninde vezin ve anlam bakımlarından bir eksiklik yoktur. Tenkidcinin «güvenilir kaynak» tan aldığı mısra da ise, hem yanlış bir tamlama, hem de bundan doğan anlam karışıklığı mevcuttur.

a) Mısradaki «defter-i divane» tamlaması tamamıyla uydurmadır. Çünkü bu haliyle «divanenin defteri» anlamına gelir ki, tamlamanın sonundaki kelime «divane» olsaydı kabul edilebilirdik. Oysa ki, tenkidci, «divan» kelimesinin -e halinde kullanıldığını fark etmiyerek, kelimeyi «divane» diye okumuş, bu

yanlış okuyuşa dayanarak da tamlamayı açıklamaya çalışmıştır!

b) Mısraa yakıştırılan anlam da yerinde değildir. Bilindiği gibi «divan», eski edebiyatımızda bir şairin manzumelerini topladığı dergilere verilen addır. Divan kelimesinin başka karşılıklarını da biliyoruz: Kayıt defteri, herhangi bir konuda yazılmış eser, arşiv, v.s. (I. Fuat Köprülü, Türk Sazışları, Antolojisi, III, s. 338 - 339, Divân maddesi; M. Mecid Mansuroğlu, Divân maddesi, İslâm Ansiklopedisi, s. 595 - 596).

Canbulat, bu kelimeyi «divane» kelimesiyle karıştırmış, -e halindeki «divan» ı «divane» sanarak bunu da «defter-i divane» tamlamına bağlamış, bir adım daha atıp «divanenin defteri» ni «divane defteri» ne çevirmiş, hülâsa, bir tek kelimeye aykırı anlam verme yüzünden, bir sürü yanlışlık yapmıştır!

Tenkidcinin «önemli» kelimesiyle vasıflandırdığı «yanlış» lar, görülüyor ki, bizim temas ettiğimiz noktalarda mevcut değildir. Farz-ı muhâl, belirtilen «yanlış» lar gerçek olsaydı bile, buna «önemli» denemezdi. Mesele aslına irca edilince, bir varyant değişikliğinden ibarettir. Kaldı ki, arkadaşımız bu iddialarında da haklı çıkmamıştır.

Bir nokta daha dikkatimizi çekiyo: Cahit Öztelli'nin verdiği metinler, daha önce Ahmet Talât Onay ve Fuat Köprülü tarafından da aynen yayınlandığı halde, neden yalnız Cahit Öztelli «uydurma», «değiştirme», «katma» töhmeti altına bırakılıyor? Bunu, tenkidin, gerekli inceleme ve karşılaştırmaya yer verilmeden yapıldığına mı, yoksa başka bir sebebe mi hamletmeli?

Biz şu inançtayız ki, Cahit Öztelli'nin kitabı hakkındaki «aceleyle gelmiş» yargısını, bu defa mahalline masruf olmak şartıyla, kendi yazısı için de tekrarlıyabiliriz; hattâ buna «öfkeli» ve «kırgınlığın ifadesi» vasıflarını da ekleyebiliriz.

DÜZELTME

Hikmet Dizdaroğlu'nun 64 cü sayımızda çıkan I. makalesinin üçüncü sütununun 13 ücü satırındaki mısra şöyle olacaktı:

Hân-ı didem deryâlara karışmaz

Mürettiphanede, satırların yer değiştirilmesinden meydana gelen bu yanlışlığı düzeltir, özür dileriz.

Hınıs'ta Aşiretler

Yazan: Ali Rıza ÖNDER

sayılan köyler: Kegehan, Kabelekan, Kolikan, Hasansevi, Karsorik, Hınıshamzan.

4 — **Sevkar Aşireti:** Bu aşirete bağlı sayılan köyler: Karatepe, Yukarıhanbey, Aşağıhanbey, Hıdkomu, İncesu.

5 — **Dihiran Aşireti:** Bu aşirete bağlı sayılan köyler: Karaçoban, Kırım kaya, Güvendik, Ovakoğlu, Harami, Kasparkomu, Yeniköy, Maruf, Şabadin.

6 — **Dimili Aşireti:** Bu aşirete bağlı sayılan köyler: Kolhisar, Karmış, Mamaş, Ağveren, Purnak, Çakmak, Sögütlü, Tapu, Sultanlı, Alagöz, Ferhik.

7 — **Şadiyan Aşireti:** Bu aşirete bağlı sayılan köyler: Künaf, Şahverdi, Seytan, Mollacelil, Divanhüseyn, Cilligöl, Toraman, Kanisipi, Kürtkoğlu, Mollakulaç, Karaağaç, Mirgemist, Beyyurdu, Nacaran, Kızılan, Sultanlıkomu, Osmaşadikomu, Ortaköy, Şehir.

8 — **Cibranlı Aşireti:** Bu aşirete bağlı sayılan köyler: Kavar, Arabo, Halilçavuş, Kızılahmet, Tirkış, Demirci, Ağgelin, Firfirik, Zırnak, Kulimaksut, Seferek, Sevik.

9 — **Belikan Aşireti:** Bu aşirete bağlı sayılan köyler: Molladavut, Mişkan, Çaçko, Tungal, Ağcamclık, Hassa, Kongur, Kahkik, Duman, Karaköprü, Karkarut.

10 — **Belican Aşireti:** Şehitharaba, Mezraa.

11 — **Hasenan Aşireti:** Bu aşirete bağlı sayılan köyler: Karabudak, Hirt, Burhan, Dedeveren, Gündüz, Sarıveli, Ovayoncalı.

12 — **Çarek Aşireti:** Bu aşirete bağlı sayılan köyler: Mirgezer, İbrahimkomu, Karataş, Kuruca, Alimor, Memokomu, Tayyarkomu, Güzeldere, Meydan, Hayran, Derik, Kalecik, Başköy, Şalgam, Kazancı, Sıldız, Mirseyit, Ketenci, Kurçık, Mişko, Zilokomu, Alıkırı, Abdalan, Germik, Kindor.

13 — **Hörmek Aşireti:** Bu aşirete bağlı sayılan köyler: Kosan, Suvaran, Karakılıse, Şeytankomu, Karamolla, Yelviz, Aros, Ovaçevirme.

Yukarıda saydığımız köyler, 1946 dan önce tamamen Hınıs ilçesine bağlı iken bu tarihten sonra bunların bir kısmı, Tekman adı ile kurulan yeni bir ilçenin sınırları içinde kalmıştır. Bu duruma göre tesbit ettiğimiz aşiret adları, bugün için Hınıs'ı ilgilendirdiği kadar Tekman'da ilgilendirmektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar aşiret hayatının etkisi altında kalmış olan birçok bölgelerimiz gibi Hınıs ve Çevresinde de o günlerin hâtıraları, yakın zamanlara kadar yaşayagelmıştır. Gerçi halk, ötedenberi köylere yerleşmiş durumdadır. Fakat bu köylerin hangi aşiretlere bağlı oldukları da bir türlü unutulmamıştır. Hattâ eski nüfus kayıtlarında yurtdaşların oturdukları köyler yazıldığı gibi bağlı buldukları aşiretlerin isimlerine de işaret olunmuştur.

Bu yazımızda Hınıs bölgesinde bilinen aşiretlerin adlarını ve bunlara hangi köylerin bağlı bulunduğunu bildireceğiz. Bu bilgi, eski nüfus kayıtlarından çıkarılmış ve şifahî halk bilgisine de uygun görülmüştür.

1 — **Zerikanlı Aşireti:** Bu aşirete bağlı sayılan köyler şunlardır: Taşkesen, Madrak, Katranlı, Düzyurdu, Keleres, Rezi, Hacı Meter, Tatos (şimdi Tokman ilçesinin merkezidir), Talo, Karapınar, Hindiyan, Hırbehallo, Hırbesor, Deliler, Modo, Magalisor, Yoncalı, Beyköyü, Dengiz, Şemi, Zognu, Kurdu, Kasokomu, Abokomu, Başkent, Altunan, Kirikan, Meseitli, Kalaycı, Yukarıbastok, Gökoğlan.

2 — **Kobaşı Aşireti:** Bu aşirete bağlı sayılan köyler şunlardır: Maman, Hatunan, Tur-nagöl, Merhuk.

3 — **Şikhanlı Aşireti:** Bu aşirete bağlı

Abonelerimize

Dergimize yıllık abone olan sayın okuyucularımızın geçen yıl aboneleri 60 cü sayımızda 5 ay önce sona ermiş bulunmaktadırlar.

Sayın abonelerimizin, yeni yıl yâni 61 ilâ 72 cü sayılarımıza ait abone bedellerini bir an önce lütfetmelerini, abonelerini devam ettirmek istemiyen okuyucularımızın da, keyfiyeti bir mektupla bildirmelerini rica ederiz.

Dergimiz, abonelerinin ve okuyucularının artması ve ilgileri sayesinde yaşlanmakta, daha temiz ve güzel basılması imkân dahilinde girmektedir.

Dergimize abone olunuz, abone kaydediniz.

T. F. A.

Bekçi Baba Destanları

— VIII —

SARAÇHANE

1

Sözlerim hep dürdanedir
Dürrü nazmım şahanedir
Sizlere medh edeceğim
Bu gece Saraçhanedir

2

Beş kapısı vardır ayan
Ehlî dilden olmaz nihan
Dükkanları kârgir bina
Üstatları işler kaman

3

Çıldeleri ellerinde
Peştemalî bellerinde
Tığların destine alup
İsmi Hüda dillerinde

4

Her dükkanın ustası var
İşlerinde destesi var
Nuru kâni kulllanurlar
Hem de birer mustası var

5

Kâhya ile yığit başı
Önünde sumaki taşı
Aynaları kati hayal
Bıçıkları görür işi

6

Ustası çöktür beşyüzden
Saklasun hak yavuz gözden
Bir bölüğü ustası işler
Sırmalı selatin cüzdan

7

Ustasının çoğu hacı
Bir bölüğü mataracı
Bir kuyusu âbu hayat
Sair kuyuları acı

8

Dükkanların erken kapar
Her biri evine sapar
Bir bölüğü teylliçi
Bir bölüğü eğer yapar

9

Yol erkân gözetmektedir
Pire düa etmektedir
Şakirdlerin bir güç işi
Üstadla bitmektedir

10

Üstadları izzettedir
Şakirdleri gayrettedir

Her dükkânda üç beş şakirt
Üstadına hizmettedir

11

Gayet müferrih yerleri
Cümle piri perverleri
Kimdir deyü sorarsanız
Müftü saracıdır pirleri

12

Ustalar dâtilmiş saf saf
Saraçlardır büyük esnaf
Sandıkçılar bir tarafta
Vasfolundu cümle etraf

13

Dellalları nida eder
Her tarafta seda eder
Teferrüçleri seyrini
Vardır bayı geda eyler

14

Sual ederseniz eğer
Her işi kendinî öger
Saraçhane vasfolundu
Efendim bahşisi değer.

HOROZ; TAVUK

1

Devrederek geldik size
Türlü gevher aldım size
Horoz ile tavukların
Evsafını buldum size

2

Tavukların vasfın sorun
Ben söyleyim kulak vurun
Ağaların a sultanım
Başıma ne geldi görün

3

On bir tavuk aldım idi
Üç tanesin sansar yedi
Bir beyaz tavuğum benim
Kedi ile göle düştü

4

Ağaçlarda olur budak
Eyyuba yollarken adak
Tavuk ne söyler komşular
Çoğuşurlar gıdak gıdak

5

Bir tavucağım küstürdüm
Çağırkan işi susturdum
Bir mısır tavuğum dahi
Kuluçka oldu basturdım.

6

İstinsah Eden: Naci KUM

Sekiz tane pilliç çıktı
Her birine gönülüm aktı
Bir ihtiyar validem var
Her birine bir ad taktı

7

Birinin gözü aklı idi
Biri toptolu yağ idi
Birin'in adı kar yağdı
Biri baba çolak idi

8

Bir gün de bir çaylak geldi
Sekizini birden aldı
Tavukları sansar yedi
Bir tane horozum kaldı

9

Bir gün boğazladım anı
Ağalar görsün seyranı
Pâk edüp urdum ocağa
Kızartmak istedim anı

10

Açuben tuzunu tattım
Pişti mi deyü oynattım
Pişmeye asla göynü yok
Üç gün üç gece kaynattım

11

Körük çekmekten osandım
Ateş kaygusundan yandım
Tencere bir yol gümledi
Yerle gök yıkıldı sandım

12

Gördüm horoz cevlan eder
Tencerede devran eder
Durmayıp kanadın çarpar
Çıkmak için efgan eder

13

Tencere kapağın açtı
Bir kere kanadın çarptı
Zapt edemedim horozu
Tencereden çırpı kaçı

14

Ardına düştüm âvare
Tırmandı yüksek âvare
Gördünüz ise ağalar
Tutmağa ediniz çare

15

Nic'olur tutulmaz ise
Horozcuğum gelmez ise
Bekçin'iz âvyane olur
Bahşisimiz gelmez ise

Biraz Daha Dikkatli Olalım

Yazan: Cahit ÖZTELLİ

Ağızdan toplanan halk şairlerine ait iş-lerde çok dikkatli olmanın gerektiği kesin bir gerçektir. Çünkü halk, şairleri ve sahiplerini birbirine karıştırır. Bunun örnekleri çok görülmüştür. Hele araya bir de memleket gayreti girince iş büsbütün karışır. İsmi belli bir halk şairine isnat edilen şiirlerle ait metinleri sıkı bir kontrolden geçirmek gereklidir. Onun için edebiyat tarihçileri metinleri incelerken kimden, nereden alındığına çok dikkat ederler. Bu karışıklık yüzünden yazmalar daha güvenilir kaynaklardır. Hatta yazmalarda bile karışıklık bulunduğu da olmayan işlerden değildir. Bunun için yazılı metinleri de sıkı bir elekten geçirmek, ciddi araştırmacıların yaptıkları yoruca bir iştir.

Halk ağızından toplanan şiirler, düzeltilmesi güç karışıklıklar meydana getirmiştir. Bunların en önemlisi Emrah hakkında olmuştur. Bu yüzden bugün olduğundan bambaşka bir Emrah ile karşı karşıyayız. Çünkü ilk defa Emrah'ı, bundan yirmi beş yıl önce toplayan tecrübesiz genç bir öğretmen «Ağadayı» adındaki halk hikâyeleri söyleyicisine inanmış, ne kadar mümkün ise o kadar Emrah'ın olmayan şiirleri kaydetmiştir. Bu arada XVII. yüzyılda meydana çıkan «Emrah ile Selvihan» hikâyesindeki şiirleri hep XIX. yüzyılda yaşayan Erzurumlu Emrah'a maletmiştir. Böylece hakkı olmadığı halde yirmi beş yıldanberi yepyeni bir Emrah yaratılmıştır.

Bu yazının yazarının da başına birkaç defa böyle haller gelmiştir. Meselâ, on yıl önce bir ihtiyar hikâyeci, kendisine önem verilsin diye, Bayburtlu Zihni'nin meşhur «Vardım ki yurdundan ayak göçürmüş» kosmasını, kendisinin olarak kaydetmek istemiştir.

Bu gibi haller hemen her derleyicinin başına gelmiştir. Buna en yakın örnek «Türk Folklor Araştırmaları»nın Eylül 1954 sayısında çıktı. «Adilcevazlı Halk Şairleri» başlığını taşıyan yazısında Faiz Demiroğlu, üç halk şairi «armağan» etmiştir. Sayın araştırmacı mahallelerini bildirdiği halde, şairlerin hayatları hakkında en küçük bir bilgiyi bile esirgememiş. Mahalleri bildiğine göre, yakın za-

manın şairleri olduğuna şüphe olmayan bu üç şair hakkında halk arasında ve akrabalığında hayli bilgi bulunması gerekir.

Verilen manzumelerin ağızdan derlendiğine şüphe yoktur. Bir kere bu bozuk şiirlerin hiçbirisi adı söylenen şahısların değildir. Her üç şairin de yeni soyadları aldıklarına göre belki de bu kimseler sağdır. Araştırmacıyı feci şekilde aldatmışlardır.

Birinci şiir meşhur bir destandan iki dördüktür. Bu gibi konular hem uzun olur, hem de muhakkak şairinin adı son dördükte geçer. Saz şairlerinin üç dördüktükten aşağı şiirleri yoktur.

İkinci şiirin ilk iki dördüğü Âşık Dertli'nindir. Hatta ikinci dördükte şairin adı geçmektedir. Bunu kontrol için herhangi bir Dertli divanına bakmak yeter. Bu şiirin üçüncü dördüğü Karacaoğlu'nundur. Sonuncu dördük bir mânidir.

Yusuf Özer'in olarak verilen son şiir (bir dördük) Âşık Kerem'in dir. (Bakınız: Kerem ile Aslı, Maarif Kitaphanesi, S. 50). Bir kere, halk şairleri bir dördük halinde şiir söylemezler.

Bu şiirlerin hiçbirinde şairlerin adı yoktur. Bu geleneğe uymaz. Hele Mehmed Şengöz'ün olarak verilen ikinci şiirde teknik tamamen sakattır. Üç ayrı şiirden bir şiir meydana gelemez. Kafiye bozuktur. Derleyici şu söylediğimiz basit özelliklere dikkat etse idi bu yanlışlıklara düşmezdi.

Bu suretle hiçbir fayda temin etmeyen bu yazı dergideki yerini boşuna işgal etmiştir. Belki bu yazımız sayın Demiroğlu'nu üzecektir. Fakat ne yapalım ki gerçeği söylemek de bizim vazifemizdir. Tâ ki ileride bu gibi yanlışlıklar tekrar edilmesin.

Halk, derleyicileri niçin aldatır? Bu sorunun cevabını da kısaca verelim:

1. Hafıza aldanışı. Bunda söyleyen masumdur.
2. Derleyiciyi memnun etmek isteği.
3. Memleket gayreti ile bilerek şiirin sahibini değiştirmek.
4. Derleyiciden maddî menfaat sağlamak düşüncesi.
5. Kendine önem verdim. Bu gibi

Bir Tokat Türküsü

Armuttan kayacağım
Derleyen: Fethi Günesen

Ar mut tan...
Ka ya ca ğım ar mut tan... Ka ya... Ca ğım sal lan Yar...
ba ka... ca ğım sal lan Yar... ba ka... ca ğım

Okuyucularımıza, Tokat'ta arkadaşımız Fethi Günesen tarafından derlenmiş olan bir halk türküsünü sunuyoruz. Notasını yukarı-

ya aldığımız "Armuttan Kayacağım" türküsünün güftesini de aşağıya varyantlarla birlikte ahyoruz:

Armuttan kayacağım
Sallan yâr bakacağım
Yârime nazar değmiş
Hamaylı takacağım

Oy niye hanım niye
Öldüm yâr diye diye

Armut koydum sepete
Yâri gördüm tepede
Öyle bir yâr sevdim ki
Ün olsun memleket

Oy niçin hanım niçin
Öldüm yâr senin için

Armudu aşyahlım
Dibinde kışyahlım
Ay doğdu güneş battı
Cümbüşe başyahlım

Oy niye hanım niye
Öldüm yâr diye diye

hallerde, şiirleri söyleyen kendisine maleder.

6. Akrahalık gayreti. (Şairin yakınlarına başvurduğu zaman). Buna en iyi örneği Sümmani'nin oğlu Şevki vermiştir: Kerem'in bir şiirini babasının olarak kaydettirmiştir. Bu şiir Ortaokul okuma kitaplarında Sümmani'nin olarak yazılmıştır.

Bu söylediklerimize başkaları da katılabilir. Örnekler vermiyerek işaret etmekle yetindik.

Ağızdan derlenen verileri haklı olarak daima şüphe ile karşılamalıyız. Bu şüpheden kurtulmak için hiç olmazsa meşhur şairlerin yayınlamış şiirleri ve halk hikâyelerinin

manzumeleriyle karşılaştırma yapmak yerinde bir davranış olur. Bunun için de yayınlanmış metinleri çokça okumak birinci ödevimiz oluyor. Okumadan yazmaya çalışmak yanlışmalara sebep olduğu gibi, zaman da israf edilmiş olur. Meselâ, derginin aynı sayısında «Konya Türküleri üzerine» yazısı da boşuna gitmiş bir emektir. Halbuki aynı konuyu aydınlatan, yine bu derginin başka bir sayısında yeteri kadar bilgi verilmişti. Daha önceki yayınları bilmeden hareket etmek boşuna gayret oluyor.

Biraz dikkatli olursak, folklorumuza daha faydalı bir hizmet yapmış oluruz.

Büyük FOLKLOR Anketimiz

Anketi Tertip Edenler:
İhsan HINCER - Mehmet GÖKALP.

Prof. Fındıkoğlu Z. Fahrî'nin Cevapları

S U A L L E R :

- 1 - Folklor mefhumundan ne anlıyorsunuz; tarifini yapar mısınız?
- 2 - P. Saintyves, 1930'da nesrettiği «Manuel de Folklore» adlı eserinde: «Folklor, medeni bir millette Halk Düşüncesinin etüdüdür.» diyor, bu ifadeyi teriminde buluyor musunuz?
- 3 - A. Van Cennep, bir eserinde: «Sosyoloji, kelimenin tam mânâsile folklorun bütümlerinden biridir.» (2) dediğine göre, siz ne düşünüyorsunuz?
- 4 - Türkiyede folklor çalışmalarında nasıl bir metod kullanılmalıdır? Köy monografileri nasıl hazırlanmalıdır?
- 5 - Bir «MILLÎ FOLKLOR ENSTİTÜSÜ» nün kurulması lüzumlu mudur, bu hususta devlete ne gibi bir mükellefiyet düşer?
- 6 - Türk Folkloru'na halka ve harice tanıtmak için neler yapılmalıdır? (Radyo, nesriyat, sergi, turne'den hangilerini tercih edersiniz, niçin?)
- 7 - Sanatkar, Edip ve Şairlerimiz, Türk Folklorundan nasıl faydalanabilirler? Halk şiirleri, destanları, hikâyeleri, türkî ve ağıtlarıyla bir milli destan aneydana getirilebilir mi, nasıl?
- 8 - Halk şairlerinin eserleri (kosma, hikâye, türkî...) folklorik midir?
- 9 - Folklor, tedrisata girmeli midir? Hangi derslerle birlikte okutulmasını münasip görüyorsunuz?
- 10 - Devlet yardımı olmadan folklor çalışmalarının muvaffak olacağına inanıyor musunuz? Devlet yardımı şart ise, bu husustaki vazife hangi Bakanlığa düşer?
- 11 - Folklorla dair şahsî hatıralarınız, eski ve yeni eserleriniz, çalışmanız takdir ettiğiniz folklorcularımız kimlerdir?
- 12 - Anketimiz dışında kalan folklor sorularına dair düşünceleriniz?

C E V A P L A R :

C: 1 - Kelimenin ifade ettiği gibi, folklorun halk bilgisi anlaşılır. Yalnız halk için bilgi değil, halkın tabiat ve cemiyet realiteleri karşısında, yani bütün kâinat müvacehesinde kendi kendine edindiği bilgi anlaşılır. Bu anlaşılış içinde tarif de gizlidir. Madem ki soruyorsunuz, belirtiyim: Felsefenin ve ilmin zuhurundan evvel halkın spontané yaptığı ilim ve felsefe, folklorun tâ kendisidir. Maamafih yeni doktrinlere göre, felsefe ve ilmin zuhurundan sonra folklorik yaratış kurumuş değildir. Daima yeni yeni folklorik mahsüllerin ortaya çıktığı görülür. Meselâ içinde şairin ismi bulunmayan (kâtibim) türküsü bir bakıma folklorun malıdır. Karabükteki demir fabrikasının ocağına İngiliz ananesine göre, bir bákire kız isminin verilmesi lâzımmış. Bunun için ocağa (Fatma) adını vermişler. İşte folklorik bir âdet. Demek ki beynelmil folklorik hareketler de var. Türk delikanlısı ile Türk kızının bayıldıkları modern danslar, Avrupalı milletlerin halk danslarının devamı olduğuna göre bu münasebetlerin yayılması milletleri aynı zamanda birbirine tanıtır. Her neyse sözü uzatmayalım.

C: 2 - Telâkkiye göre değişir. Folklor başka, folklorik etüdler başka. Zaten öteden

beri insanlıkla beraber mevcut olan folklor, 19. Asırda folklor ilminin mevzuu olmuştur. O halde meselâ (Türkiyede folklor yok) sözü iki mânalıdır. Birisi Türk halkının folkloru yok demektir, ki bu hüküm yanlıştır ve sağlamdır. İkincisi (Türk folkloru tetkik edilmiyor) mânasına gelir, ki doğrudur.

C: 3 - Hiç... Ashını ararsanız bütün bilgiler birbirleriyle karışıktır. Bir tıp müzesinde tababate alâkalı hâdiseler görürsünüz. Fakat bu müze biyolojiye ait değildir. Bunun gibi folklor da sosyoloji değildir. Ama nasıl biyoloji âlemi tıp müzesinden istifade ederse, sosyoloji de folklorlardan istifade eder.

C: 4 - Folklor metodunda ilk safha, yılmadan usanmadan malzeme toplamaaktır. Malzeme toplamak ve bunları anbarlamak. Bu toplama işinde çok acele etmemiz lâzımdır. Usûlün geri kalan kısmı folklor malzemesini tetkik edecek âlimlere aittir.

C: 5 - Hay hay... Bundan kim şüphe edebilir? Şimdiye kadar bir kaç teşebbüs oldu, hepsi suya düştü. İktisat Fakültesi İhtimâiyat Enstitüsüne bağlı bir (Folklor Müze ve Arşivi) kuruldu, bir kaç sene talebeler heyecanla çalıştılar, fakat sonu gelmedi. Galiba daha evvel folklorcuların yetişmesi lâzım. Eğer devlete enstitü kurmak hususunda bu iş yüklenilirse bazı tüfeylî kimselerin bu

enstitüye musallat olduğu da görülebilir ve Türk köylüsünün sırtına bir masraf yüklenir. Daha evvel gerçek ve ciddi folkloristlerin yetiştirilmesi gerekir. Zira evvelâ şahsiyet sonra teşkilât...

C: 6 — Her vasıttan istifade edilmeli. Turizmle alakalı şehirlerde birer folklor sergisi açılması iktisadiyatımız için de faydalı olur.

C: 7 — Bu ciheti büyük sosyologumuz Ziya Gökalp «Türkçülüğün Esasları» nda çok güzel anlatmıştır. Okuyucularımıza bu kitabı tavsiye ederiz.

Halk şiir, destan ve hikâyeleriyle bir milli destan meydana getirilir ve getirilmelidir de... Bunun için evvelâ edebî şahsiyetlerin yetişmesi lâzım. Adnan Saygun'un eseri, beklenen bu gibi eserler için güzel bir numunedir.

C: 8 — Eğer şairin ismi belli ise değildir. Şairin ismi yok ise, mahsûl anonim ise folklor olmalıdır. Edebî folklor başka, halk edebiyatı başka şeylerdir. Folklor şahsiyetsiz

-KAYNAKÇA-

Bize gelen KITAPLAR

* Ruşen Eşref ÜNAYDIN: «ATA-TÜRK - Tarih ve Dil Kurumları - Hâtıralar», Türk Dil Kurumu yayını, T.D.K.F. III. 9.; Büyük boy 70 sayfa, 2 resim, 150 kuruş.

* Mehmet GÖKALP: «Şafaklar Dolusu», şiirler, Türk Folklor Araştırmaları yayını; 32 sayfa, 50 kuruş.

* Mehmet BAKIR: «Bakırdan Ufuklara», Şiirler. İsteme adresi: Kapalıçarşı, Bodrum Han S. No: 2, İstanbul. 80 sayfa, 100 kuruş.

* İhan TARUS: «Köle Hanı», hikâyeler, Yeditepe Yayını, 96 sayfa, 100 kuruş.

* Tarık BUĞRA: «İki Uyku Arasında», hikâyeler, Yeditepe Yayını, 96 sayfa, 100 kuruş.

* Samim KOCAGÖZ: «Yılan Hikâyesi», Roman, Yeditepe Yayını, iki kitap bir arada, 216 sayfa, 200 kuruş.

* Orhan KEMAL: «72 nci Koşuş», hikâyeler, EKİCİGİL Yayını, 128 sayfa, 100 kuruş.

* Nakleden Baha Kayserilioğlu: «Bağdat Taciri», masallar, EKİCİGİL Yayını, 160 sayfa, 100 kuruş.

Soyadı önce ve tüm harfleri büyük yazılır.

Soyadı virgül. Adı virgül tarih virgül kitap adı virgül yayın virgül sayfa no.

devrelerin tezahürüdür. Maamafih yanlış anlaşılmasın, şahsiyetsiz demekle kıymetsiz demek istemiyorum. Tabii folklorik eserleri de eninde, sonunda bir fert yaratmıştır. Fakat fert kolektivitte içinde erimiş, kaybolmuştur.

C: 9 — Girmeli... İlk ve orta öğretimde türkçe ve edebiyat derslerinde bol bol ve yalnız misal olarak kullanılmalı. Yüksek Öğretimde de mânevi ilimlerle alakalı mevzularda folklor ve etnografya esaslı bir ders olarak tedris edilmeli. Meselâ Hukuk Fakültesinde, bir de örf ve âdeti ilmine alan bir Hukuk Fakültesi, İktisat Fakültesinde, iktisadi hâdiseleri alakadar eden bir İktisat folkloru ve bilhassa etnografyası.. Nitekim ben, İktisat Fakültesinde bazı seneler İktisat folklorunu sosyolojiye yardımcı bir ders olarak okuttum. Bu dersin bir rehberi de (Folklor ve Etnografya Klavuzu) adıyla İktisat Fakültesi tarafından neşredilmiştir. (Arzu edenler bana müracaat etsinler.)

Edebiyat Fakültesinde ise folklor ve etnografya birinci derecede mühim bir ders olarak ele alınmalı.

Fakat bizde henüz bu işin şuuru uyanmamıştır. Amerikalılar maarifimize nüfuz ettikçe belki bu hususta bize yol göstereceklerdir. Çünkü Türk olanların sözüne kıymet verilmiyor. Bu sözleri bir Amerikalı söylese cevherli addedilir... Ezeli hastahımız!

C: 10 — Doğru... Eizde Devlet baba olmaksızın bir iş görülemiyor. Fakat ne yaparsınız ki, devletin karıştığı kültür işleri de dejenere oluyor. İşin içinden nasıl çıkmalı bilmem.

C: 11 — (Önce anlatmak istemedi, sonra): Folklor zevkini annemden aldım. Sık sık bana maniler yazdırır ve âdetâ (bunları oku da adam ol!) demek isterdi. Sonraları Erzurum ve Tortum köylerinde dolaşırken bu zevkim arttı. Uzun bir fasıladan sonra Garp sosyolojisiyle yakından temasım, şahsî zevki ilmi bir zevk haline soktu. 1927 de bir kaç arkadaşla (Halk Bilgisi Derneği) ni kurduk. Gerisi malûm.

Folklorla alakalı eserim hemen yok gibidir. Maamafih halk şairleriyle meşguliyeti edebiyat folkloru sayarsanız evet. O halde (Erzurum Şairleri), (Fayburtlu Zihni) eserlerimle sayısı elliye bulan gazete ve mecmua yazısı, folklor çalışması sayılabilir.

Yerli bir folklorcudan müteessir olduğumu zannetmiyorum. Yalnız Ziya Gökalp'in

Araştırmalar:

Konya'da 1928 Kuraklığı

Yazan: Afif EVREN

Bir gayret düştü kocaya gence
Durmayıp aşşalım hemen be yahu!

Yazdırdım destanı okur yazara
Öküzü hayvanatı döktük pazara
Açlıktan bazımız girecektik mezara
Var olsun Hükümet yetiştire yahu!

Terk edip köyleri koydu dolaştık
Konya'ya gelip ameleliğe buluştuk
Keçeyi palayı satıp Adana buğdayına yanaştık
Bu da canımıza ulaştı be yahu!

Halimizi bildireyim Gazi Paşa'ya
Başvekilimiz ölmeyip heman yaşaya
Dahiliye Vekilinin yollarını döşeye
Milleti açlıktan kurtardı be yahu!

İktisat Vekilimiz kitliyor paramız
Bu sene bizim üzgün sıramız
Ziraat Bankası bizim paramız
Neden tıze bize vermez be yahu!

Hükümet rengberin menfaatını aradı
Hilâli Ahmer bu sene milletin işine yaradı

Adanadan vagonla un buğday taradı
Bu da milletin canına ulaştı be yahu!

Aştık Mehmet senin kalmadı kararın
Tohumdan, ekinin çoktur zararın
Bu yüzden mi senin köyden firarın?
Onu da Hükümet verir be yahu!

26 Eylül 1928, Konya

1928 kuraklığı, Konya'nın geçirdiği devri kuraklıklardan biridir. Gerçekten o sene hemen bütün ova köyleri halkı açlık tehlikesi geçirmiş, hayvanlar yok pahasına satılmıştı.

İŞ MECMUASI

Prof. Dr. Fındıkoğlu ve Orhan Tuna'nın Türkiye Harsi ve İctimai Araştırmalar Derneği adına neşrettikleri aylık, felsefe, ahlâk ve ictimaiyat mecmuası olan "İŞ", in 158. sayısını Ziya Gökalp'a dair değerli yazılarla çıkarmıştır. Bütün okuyucularımıza tavsiye ederiz.

ADRES: İŞ Mecmuası — Beyazıt.
P. K.: 16 - 1st.

Halk ve saz şairlerinden Konyalı Mehmet Yacıcı'dan, başka bir arkadaş (Türk Folklor Araştırmaları) nda evvelce bahsetmişti. Mehmet Yacıcı'ya bundan yirmi sene evvel tanışmıştım. Aslen köylü olan Mehmet ağa bana, maddî sıkıntı çektiğini söyler, hemen her görüştüğümüzde dert yanardı. Son günlerde bir destanına rastladım. Konya'nın 1928 de geçirdiği kuraklığı hikâyeye ve naklettigi için, folklorik ve aktüel kıymeti haiz adedilebilir. Destan şudur:

Dokuz yüz yirmi sekiz senesinin kurağı
Bu açlık süneme öğdü be yahu!
Sattık hayvanatı ettik merakı
Şimdi elimizi koydu be yahu!

Ayağunda eskidi kalmadı kundura
Aşım'dan biçildi bu sene kundura
O da saman olacak be yahu!

Saman gül idi arpa oldu gonca
Biçip kundura yaptık bu sene yonca

İctimaiyata yardımcı bir (halkiyat) fikri zihnimde çok yer etmiştir. Avrupa folklorcularına gelince bunların başında Van Genep gelir. Küçük bir folklor kitabı 1927 de elime geçmişti. Onu hülâsa halinde tercüme ederek o zamanlar müdürlüğünü yaptığım Ankarada çıkan (Hayat) mecmuasında (Ahmet Halî) imzasıyla neşretmişim. İşte bu gibi tesirler altında Halk Bilgisi Derneği'ni kurduğum zaman bazı folklorcularla tanıştım. Bu tanışma benim için kazanç ve şeref olmuştur. Bazılarının isimlerini sevgiyle yâdedebilirim: Ahmet Şükrü, Mehmet Şakir, Demircioğlu Yusuf Ziya, Mehmet Halit Bayrı, Ahmet Kudsi, Böcöoğlu Sami, Eflâtu Cem, Sadi Yaver... ilâhi...

1927 de kurulan Halk Bilgisi Derneği memleketin dört tarafındaki folklorcuları birbiriyle tanıştırdı. Ankara'daki ilk büyük Folklorcular Kongresinin (1928) hâtırası ve intibaları hâlâ hende taze olarak yaşar, yazık ki o hamleden bugün eser yok.

C: 12 — Can sağlığı... İlimin dili ve ilmi anketlerin suallerinin hududu yoktur. Himmet ve gayretinizi tebrik eder, neşriyatımızın Türk Folkloru için uyandırıcı olmasını Tanrıdan dilerim.

Bosnavî Baba

Yazan: M. Halit BAYRI

Bosnavî Baba, âşıklar arasında hem bektaşî edebiyatına, hem de lâik saz şiirine hizmetliye tanınmış bir simardır. Kendisinin bazı manzumeleri yayınlanmakla beraber (Derviş Ruhullah: Bektaşî Nefesleri, S. 23 - 24, 26 - 27, 62; Sadettin Nüzhet Ergun: Bektaşî Şairleri, S. 34 - 41; Bektaşî, Kızıbaş ve Alevî Şairleri ve Nefesleri, C. I, S. 238 - 248; Türk Şairleri, C. II, S. 867 - 868) bugün elde bulunan vesikaların hiç biri hayatını aydınlatacak mahiyette o'madığından doğum ve ölüm tarihlerini, ömrünün müddetini ve seyrini tesbit edemiyoruz, yalnız mahlasına bakarak Bosnavî olduğunu, otuz dört dörtlükten mürekkep uzun bir destanında on dokuzuncu asrın belli başlı âşıklarına temas etmesi itibarıyla da bu asrın sonlarında yaşadığını tahmin edebiliyoruz. Bir manzumesinde:

Gönül mevlâ olma fânî dünyada,
Zaman talibinde hazer kalmadı;
Edeb, hayâ, erkân gezer havada,
Usulün âlemde soran kalmadı.

İblisin fi'lîne ettiler ikrar,
Mürşid şeytan şimdi, îsnat sadhezâr,
Erenler yolunu kıldılar inkâr,
Muhammed Aliyî arar kalmadı.

Üçlerle Yediler, Kırklar, İsnat,
Terketmez benliğin eylester îmad,
Vücd teslim idüb kilmaz itikad;
Mürşidin sırtına erer kalmadı.

Hayrî şerri bilmez, düşmüş yabana,
Yuları yok başta olmuş berane,
Aşk münkir talib gelmez imana,
Füûhvet rahında gider kalmadı.

Bosnavî bosuna eyleme hitab,
Zamane sofiat dinlemez cevap,
Muhabbet erkânın ne bîstâ gurab,
Tarikat ırzını saklar kalmadı.

Değine bakılacak olursa, Bosnavî'nin bektaşîliğe karşı az ilgi gösterildiği, yahut bu tarihin önemini kaybettiği ve gözden düştüğü

Tanetz İstanbulda

Geçen kış Aralık 1953 te memleketimize gelen Yugoslavya Halk Oyunları Ekibini takiben bu defa da Kasım 1954 de Yugoslav Tanetz Halk Dansları topluluğu İstanbul'a gelmiş, büyük bir alâka görmüştür.

Heyet beş suare ve iki matinede oyunlarını tekrarlamıştır.

gü bir devirde yetişmiş olduğuna hükmetmek belki yanlış olmaz. Fakat sair için hava ne kadar bulanık ve şartlar ne derece müsaadesiz olursa olsun, perde arkasında kalmak, yol değiştirmek ve hedeften ayrılmak, kötü bir ihtiyat, daha doğrusu bir ıstıraptır. Bu sebeple o, eskisi gibi Bektaşîliği savunmağa çalışır:

Elînüâ Menzin Müccet-ü bîrhanıdır bektaşîler
Sırrı mi'rac mazharı İrfanıdır bektaşîler
Hem mücerred ruhu kudsün rehberi zat-ü sıfat
Fakr-ü fahri remzinin dürbanıdır bektaşîler
Levhâ mahfuz-ı nübüvvet hâteminde nakşî haz
Âyeti ilmi ledûn fûrkamıdır bektaşîler
Leyhel mecmî şeref ol kuble İslâmü dîn
Eyyî mamur Hüdânın kâmdır bektaşîler
Mahremü sadrı risalet sayeî arşî Mevîd
Bu saadet mahmûn rahşandır bektaşîler
Kâşifi sırrı velâyet Caferî mezheddür
Bu cihanın serveri sultanıdır bektaşîler
Velâfî esrar İken cül Bosnavî camâ feda
Cün şehidî Kerbelâ kurbanıdır bektaşîler.

Diyerek bektaşîliği ve bektaşîleri övmekten haz duyar.

Birini ötekine tercih etmeksizin aruz ve hece vezinlerinin her ikisini kullanan ve bunlara kuvvetle hâkim olan Bosnavî Babanın mahsulleri arasında bektaşî akideleriyle ilgili nefeslerinden önce dikkati çeken eseri, yukarıda ilâştığımız otuz dört dörtlüklü uzun destanıdır. Klasik Türk edebiyatı denilince şüphe yok ki, ilk hatıra gelen Fuzulî, Baki, Nefî, Nedim, Seyh Galib gibi büyük şairlerdir. Anadolu saz şiiri denilince de keza ilk hatırladığımız Gevherî, Âşık Ömer, Karacaoğlan, Erzurumlu Emrah ve Dertli gibi üstad âşıklardır. Gerek klasik Türk edebiyatı, gerekse Anadolu saz şiiri tarihlerinde adlarına mütevazı birer köşe edinebilen diğer şairler, bu büyük üstadların kuracakları sanat âbideleri için mekân ve malzeme hazırlayan birer işçiden farkısızdır. Vakti bu tâli unsurların bulunmaması, klasik Türk edebiyatı veya Anadolu saz şiiri için önemli bir kayıp teşkil etmez. Fakat itiraf etmelidir ki, bunların hazırlayıcı mesaisi olmadıkça, ötekilerin yaratıcı kudretlerinin inkişafı da imkânsız gibidir. Bu itibarla edebiyat tarihçilerinin tetkiki lüzumsuz gibi görünen yüzlerce orta halli şairle meşgul olmak külfetine katlanmalarına, yüksek sanat dehasını vücûda getiren şartları aramaktan başka bir anlam verilemez.

Klasik Türk edebiyatını temsil eden Fuzulî, Baki, Nefî, Nedim, Seyh Galib gibi dehaların teşekkülünde müessir olan âmillerin ötedenberi az çok araştırıldığını hepimiz bili-

Keloğlan'ın Ettikleri

Derleyen: Şöhret Ü. DİRLİK

İncirköyden derlenmiştir. Nine ve dedelerimiz bize ekseri Keloğlan masalları anlatırlar. Kış geceleri bizlere anlattıkları masallardan biri aşağıdadır. Bunu en son olarak 72 yaşındaki ninemden dinledim...

... Evvel zamanda ihtiyar bir kadının iki oğlu varmış. Babaları öleliberi büyük oğlan anasını ve kardeşini geçindiriyormuş. Büyük oğlan merkebi almış ve oduna gitmiş. İhtiyar ana Keloğlana demiş ki, Keloğul! Ben ihtiyarladım gayri, de bakalım, beni bir güzel yıkayıp temizle.. «Olur ana» demiş Keloğlan... Keloğlan, koca kazanı iyice kaynatmış ve

riz. Türk edebiyatı tarihi yapıtlarının söylenince karıştırılması, bu husustaki çalışmaların mahiyet ve derecesini hemen gösterebilir. Buna mukabil Anadolu saz şiirinin üstadları olan Gevherî, Âşık Ömer, Karacaoğlan, Erzurumlu Emrah ve Dertli gibi büyük âşıkları hazırlayan şartlar pek o kadar aydınlatılmamıştır. Bunun sebebi, âşık edebiyatının gerçeği için de sayılabilecek tâli unsurlardan bir çoğunun tanınmaması, tanıyanlardan pek az mahsul ele geçirilmesi, Anadolu saz şiirinin üstadları için muhit ve malzeme tedarikiyle uğraşan işçilerin unutulmuş, bunların getirdikleri ham maddelerin değeri tesbit edilememiş olmasıdır.

Bu suretle doğan noksanı tamamlamak, saz şiirinin hazinesine düşen her damlayı aramakla, bunları bulabilmek de âşık edebiyatına az veya çok, sönük veya parlak hizmette bulunan her simayı meydana çıkarmakla ancak kâbilirdir. Bu, pek kolay olmamakla beraber, mutlaka başarılması gereken bir işdir. İşte Bosnavî Baba, mısralarında bir çok âşık ismi haber veren uzun destanıyla, bu maddede gidilecek yolda yürümek isteyenlere, zayıf olsa bile, her halde cesaretlendirici bir ışık vermiştir.

Bosnavî Babanın destanı, Âşık Çınarı'nın (Âşık Çınarı için bakınız: Bektaşî Şairleri, S. 49; Bektaşî - Kızıbaş - Alevî Şairleri ve Nefesleri I, S. 338 - 339) oğlu Hacı Hâşimin destan defterinden istinsah edilmiştir. Bu destan bazı divan şairleriyle birlikte şimdiye kadar adları işitilmemiş saz şairlerine rastlandığı gibi, şöhretleri her tarafa yayılmış büyük âşıklara da tesadüf edilmektedir.

Bosnavî Babanın, destanından başka lâik bir manzumesini göremedim. Fakat bu keyfiyet, şairin tasavvufî ve didaktik mahiyette olanların dışında eser meydana getirmediğini isbat etmez. Olsa olsa, yazdığı lâik şiirlerin, içinde yaşadığı muhitte esen taassup havasının tesiri altında eriyip kaybolduğunu hatırlatabilir ki, bunun ne kadar acı ve eseflendirici bir hâdise olduğunu kaydetmeğe lüzum yoktur.

anasını kucaklayıp kazanın içine atmış. Tabii kaynar suyun içinde kadıncağız ölmüş. Anasını kazan'ın çıkarmış ve köşeye oturtmuş. Ölüne yemek koymuş, eline «kirmen» vermiş. ... Büyük oğlan anasının ölüsünü görünce şaşırmış. «Kimsenin haberi olmadan gömlüm» demiş. Kazma kürek alarak çıkıp gitmiş. O sırada eve bir komşu kadın gelmiş. Ölüyü kadının kafasına bir odun vurup öldürmüş. Büyük oğlan gelince, ölüsünün iki olduğunu görmüş ve daha çok şaşırmış. İşî telâşa vermeden ikisinin de gömmüşler...

Ertesi gün, «Bir kadın kayboldu yerini habere verene bin altın bahşış var» diye tellâllar bağırmağa başlamış. Büyüğünün tembihlerine rağmen Keloğlan, «Ben gördüm mezarına gömdük» demiş. O gün hemen mezarın başına gitmişler. Keloğlan hem mezarı açıyor, hem de soruyormuş.

— Sizin kadının boynuzu var mıydı?
— Kuyruğu uzun muydu?
— Tüyleri siyah mıydı?

Mezarın başındakiler eğilip bakmışlar, «bir keçi ölüsü!» Her biri: «Yalancı», diye, Keloğlana birer tokat vurmışlar ve gitmişler.

Keloğlanın söz dinlemediğini bilen ağabeyi ölülerin yerine bir keçi ölüsü koymuş ve böylece kurtulmuşlar.

Halk oyunları dersleri

Avrupa gezisine çıkacak olan Güzel Sanatlar Akademisi öğrencileri, Çemberlitâşta Türkiye Muallimler Birliği ve Türk Folklor Derneği merkezinde halk dansları dersleri almaya başlamışlardır. Dersler büyük bir alâka toplamaktadır.

Oyunlar, Kol Başkanı öğretmen Neşet Oktay ile Ödemişli Zeybek Murat Yürürefe tarafından verilmektedir. Derslere katılmak serbesttir. Dersler her gün olup, saat 17 den 19 a kadar devam etmektedir.

Müteşebbisleri ve öğrencilerimizi tebrik ederiz.

Kırım Atasözleri

— X —

Toplayan: Mustafa BERKE

— İ —

İçeriden el olmazsa, kale alınmaz.
İçki için sırrın açar.
İğne deliğinden İndistan seyretmek hu-
lâsasıdır.
İğneyi kendine, çuvaldızı karşındakine
batır.
İğreti ata binen, tez iner.
İki aksak cayran bir talada (çayırda)
olamaz.
İki aslan sürüsü arasında, bir alay kalan
tavşan gibi.
İki ayağını bir papuca sokarlar.
İki deliye bir usul.
İki dinle, bir söyle.
İki elim taş astında.
İki elim yakanda olsun.
İki kardeş taşlaşır, yatka belâ yapışır.
İki karga talaşır, okçuya can gelir.
İki karpuz bir koltuğa sığmaz.
İki ölç, bir kes.
İki ucu pis dayak.
İki sekiz, bir dokuz, hem yigirmi, hem
otuz.
İleri gidersen, gıç olursun, geri kalırsan,
hiç olursun.
İki yerde canaş olacağına, benim canım
çüksün.
İlle veren, ille veren.
İnanma sen keşişlerin fendine, hafta per-
hizine, ella gününe.
İnanmayana bin savap.
İnce düşünüp, kaba konuşma.
İndemez ev bozar.
İnsan insandır olmazsa bir pulu, eşek
eşektir, altından olsa çulu.
İnsan insanın şeytanıdır.
İnsan kendi kendinden kaçıp olamaz.
İnsanın canı ağırıldığı yerdedir.
İnsan, kendini tutan insandır.
İnsan her ne kadar sıçrasa da, kendi ba-
şından yukarı sıçrayamaz.
İnsan soruşup, hayvan koklaşıp buluşur.
İnsan vardır, söyledikçe az olur.
İnsan vardır, söylemezse daha iyi olur.
İpi ile kuşağı, eli ile bacağı.
İp, ince yerinden üzülür.
İpten, kazıktan kurtulmuş, zıpkımın biri.

İradesiz insan, sanki bir hayvan.
İstanbul kazan, ben kepçe.
İsteyen gülü sever, isteyen diken.
İsteyenin yüzü bir kara, vermeyenin iki.
İş becerenin, aş kotarının.
İş bitiren yalan, fitne uyandıran hakikat-
tan daha hayırlıdır.
İşi bitirmek için değil, yapmak için ça-
lışmalı.
İş işi açar.
İş kuan akça bulur, söz kuan sopa.
İşlemiyen dişlemez.
İşsiz namaz, bir eğlencedir.
İşsiz gelir, işçiyi işten kaldırır.
İş tutsan, pek tut.
İş yapan yanlışsız olmaz.
İş, yağlı yemek değildir.
İt aşu kara bılmak.
İt dişi, köpek derisine!
İt ite, it te kuyruğuna sultar.
İt iyisini tanıır.
İt yatacak yerini tanıır.
İtten daha cerrah kırsız olmasın, fakat
yalınayak olmyan it yoktur.
İyi iş altı ayda çıkar.
İyilik yap, kemlik bul.

— K —

Kabahat darılanıdır.
Kabahat kadın koca arasına girenindir.
Kabahat samur ton olsa, kimse arkasına
almaz.
Kaba yeyen, yengil uyur.
Kâbeden kelgen ak mışık, süttten beyaz
ak keşik.
Kaçan da «Allah» der, kovalayan da,
Kaçanı kumazlar.
Kaç Kuday (Allah), gözüne kamçı tiyer.
Kaçıp gitsen, saçıp git.
Kadın fendi, erkeği yendi.
Kaderimizde olan, kaşığımızda çıkıyor.
Kadı kendine, kem yazmaz.
Kadını baştan, çocuğu yaştan .
Kadı karısının da, bir kusuru vardır.
Kadının bildiğini, piri bilmez.
Kâğıt ne yazsan da kaldırır.
Kâh sıraya, kâh nevbete.
Kâh söz, kâh naz.
«Kalpak al» demekle, baş almazlar.

Taş Yazma

Yazan: Mustafa UZ

Bundan evvelki yazımda, Kadirlinin Har-
kaçtığı köyünde çocukların, yağmur yağması
için oynadıkları (Bodî-Bostan) oyunundan
bahsetmişim. Şimdi de aynı köyde olduğu
gibi bütün Kadirli köylerinin, yağmur yağ-
ması için, kurbanlar kesip mukaddes kabul
ettikleri yere giderek yaptıkları yağmur du-
asından bahsedeceğim. Yazımın konusuna
başlamadan önce, şunu belirtmek isterim.
Yazımın içerisinde ismi geçecek olan Hasan
Dede, Kadirlinin kuzeyinde bir Evliya türbe-
sidir. Bu türbeden ayrıca bahsedeceğim.

Bazı aylarda havalar kurak gider. Köy-
lülerin yağmura ihtiyacı olduğu halde bir tür-
lü yağmur yağmaz. İşte böylesi aylarda, bir
veya birden fazla köylerin birleşmesiyle, ko-
yun, keçi ve yemek yapmak için ne kadar ne-
bat lâzımsa hepsini alarak Hasan Dede deni-
len türbeye giderler. Bu gidişler ekseriyetle
garşamba ve cuma günleri olur.

Hasan Dedeğe vardıkları zaman, ilk iş,
birer rekât namaz kılma olur. Sonra kurban-
lar kesilir, yemekler yapılır. Bu arada köyün
imamı din üzerinde çeşitli sohbetler yapar.
Erkek ve kadınların bir kısmı yemek işleriyle
meşgul olur. **YAPILIS**

Kamburu mezar doğrultur.
Kancığanın bastığın, eğer duymaz, at
duyar.
Kandili gündüz hazırlamıyan, gece karan-
lıkta kalmaya razıdır.
Kan günü kardaştan.
Kanı kanla yumazlar.
Kapakı kapıyı açma.
Karanlıkta göz kırpmazlar.
Karanlığın gözü yok, kulağı vardır.
Karap turacağına, kayın atanın sakalıu
yulk.
Kantar göze kart bolur, karap tursan yaş
bolur.
Karaya sabun, deliye üğüt neylesin.
Karda gez, izini duyurma.
Kardaşına karşı: keşin uyansa, yuklat.
Anın uyursa, uyat.
Karga karganın, gözünü çökumaz.
Karga nereye gitse, kozhyacağı kara yu-
murtadır.
Karganın bir gözü okta, bir gözü bokta.

Yemekler yendikten sonra taş yazmak
sırası gelir. Yazacakları taşın miktarı (70
bin) dir. Taş yazmanın duası hoca tarafın-
dan köylülerin ekserisine öğretilir. Dua çok
kısadır. Onun için, hemen hemen köylülerin
hepsi bildiklerinden beraber yazarlar taşları.
Taş yazmak için (Zeofilya) olmamak şart-
tır. Yazılan taşlar yazan tarafından yalana-
rak özel bir torbaya konur.

Yağmur duası yapılırken, kısraklar yav-
rularından ayrılır. Kadınlar da ayrılır yavru-
larından. Tabiidir ki annelerinden ayrılan yav-
rular bağırıp çağırırlar...

Geleneklerden biri de, dua edenlerin bü-
tün çamaşırlarını ters giyerek dua etmeleri-
dir. Başlarındaki kasketlerinin bile ters taraf-
larını giyerler.

Dua etmeyenler de (bilmeyen) dizlerinin
üzerinde durarak, (lâ) sesini çıkarırlar. Dua
edenler gibi ellerini açarlar.

Dualar bitip taşların hepsi yazıldıktan
sonra, yakında bulunan herhangi bir akar su-
yun içerisine islanır. Yağmur yağana kadar
orada ıslı kalır. Bazan da hiç çıkarmadıkları
dahi olur.

Kargışın kendi başına olsun.
Karı, koca ipektir, araya giren köpektir.
Karıncı basmaz, beynamaz.
Karıncı basmaz sofı.
Karıncı kaderince.
Karıncı kararınca.
Kart koynunda kalaç bar, karmalasan,
komeç.
Kâr zararın kardaşındır.
Kartlığında evlenirsen, kadın alma, ka-
yın al.
Kasap yağ derdinde, keçi can derdinde.
Kaşık sofrı başında aranır.
Kaşıkla verip, sapıyla göz çıkarmazlar.
«Kaş yapalım» diyerek, göz çıkarmıya-
lım.
«Katiğim (yoğurtum) karadır» diyen ol-
maz.
Katran kazanı, dışından bellidir.
Kattı kaynayan kazan, tez soğur.
Kayadan kar eksik olmaz.
Kaynana kendinin deve kadar kusurunu

görmez, gelinin pire gibi kusurunu dellala verir.

Kaynana ile gelin, ibiri, birini tırmamak için doğanlardır.

Kaynayan kazandan uzak dolananın, eli yanmaz.

Kaza görülmeyip gelir.

Kaza kaş ile göz arasındadır.

Kazana ne koymuşsan, kepçeye şu (o) gelir.

Kazan, ayak saltıramıyan, ev olmaz.

Kazana kap, keliye sap olma.

Kazanı, kazanç kaynatır.

Kazanına çekmiyenin, kaşığı kırılırsın.

Kazan yuvarlandı, kapağını buldu.

Keçi hoşafın dadından ne anlar,

Keçinin eceli yetse, çobanın dayağına süykenir.

Keçinin tarlaya baktığı zarardır.

Kedinin özü ne de, bütü ne olacak.

Kel başa şimsir tarak.

Kelleşlik yapan, kelleşlik görür.

Kelle kulak yerinde, açıklığı geride.

Kendime gerek, camiye haram.

Kendin it olmazsan, atın at olmaz.

Kerbelâ da bir belâ.

Kereksizi sorma,

Kes baltaya bir sap.

Keser vurmadan, ağaç yonulmaz.

Kesilen başın, saçlarına ağlamazlar.

Kesilen baş söylenmez.

Kesilmiş ağaç, komşunun üstüne yatar.

Kestane kapından çıkıp, ar etmiş.

Kimi enine çeker, kimi boyuna.

Kim garip te, can garip.

Kim köprü bulmaz geçmeye, kimi su bulmaz içmeye.

Kimin halını kim bilir, kim yarattı o bilir.

Kimin hükmü yürer, kimin kendi.

Kimin sığırı mönrese de, seninki indese.

Kimsenin hakkı, kimsede kalmaz.
Kirpinin sevmediği ot, yuvasının ağzında biter.

İnsan, kız, kız der kartlanır, at, tuz, tuz der kartlanır.

Kılavuzun karga olsa, konacağın çöp bashedir.

Kılıç keser, el ökünür.

Kılıfından kalan, akıncı palası tot tutar.

Kırk gün atı eşekle bağlasan, at ta eşek tabiatı alır.

Kırk gün kurgın olsa, eceli yeten ölür.

Kırsıza beylerin borcu vardır.

Kırsızın çerağı, yatsıyaca yanar.

Kırsız kendi söylemezse, gözleri söyler.

Kırsızlığı da bil de, yapma.

Kırsızlıkla fare onmamış.

Kırsızlığın sonu sofuluktur.

Kışını yazın düşünmiyen, kış geldi mi zahmet çeker.

Kışlak kıştan muştaktır.

Kız alacak yiğit, yürüyüşünden bellidir.

Kızım sana derim, gelinim sen dinle.

Kızını baştan çıkaran, öz annesi.

Kızın olsa, komşu evinde yatırma, oğlun olsa, pazar yemeğini tattırma.

Kodalak araba yol bozar, cahil molla din bozar.

Kolaysızdan kız kaçıp, altı ay dağ başında kışlagan.

Kolaysızı koynuna alsan, iki ayağı tışta kalır.

Kolonla verdiği, ayağınla ararsın.

Komşu çanağı (yemeği) borcudur.

Komşu komşudan ekmek te ister, balta da..

Komşunun çerağı, komşuya ışık vermez.

Konuk gelse uğurdur.

Konuk kısmetile gelir.

Konuk olsan, korkak ol.

Konuk uzaktan selâmlanmaz.

(Devamı var)

Senelik abonesi
300, altı aylık
aboneli 150
kurustur.

Yurd dışı senelik
abone 2 dolardır.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Adres değıştirmeler
hiçbir şart ve ücrete
tâbi değıldir.
Basılmıyan yazılar
talep vukuunda
iade edilir.
EKİCİGİL MATBAASI

Adres: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak, No. 17, İstanbul

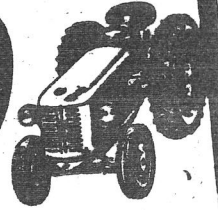

1954 YILINDA

500.000

LİRALIK İKRAMİYELER

TRAKTÖR

ALTIN-VE PARA İKRAMİYELERİ
3000
ALTIN

İKRAMİYELİ
GRUP
MEVDUATI
YATIRACAĞINIZ PARANIN
2 Mislini
Kazandırır

TÜRK TİCARET BANKASI
HER 150 LİRAYA BİR KURA NUMARASI

YILIN EN ZENGİN İKRAMİYELERİ
ARALIK AYINDA 165.000 LİRA Tutarında İkramiyeler

★ Otomobiliyle birlikte bir apartaman dairesi

★ Ayrıca yine bir apartaman dairesi ★ Bir dükkân

★ Bir kişiye 20.000 LİRA 150 kişiye muhtelif para ikramiyeleri
ŞİMDİDEN HESAP AÇTIRINIZ